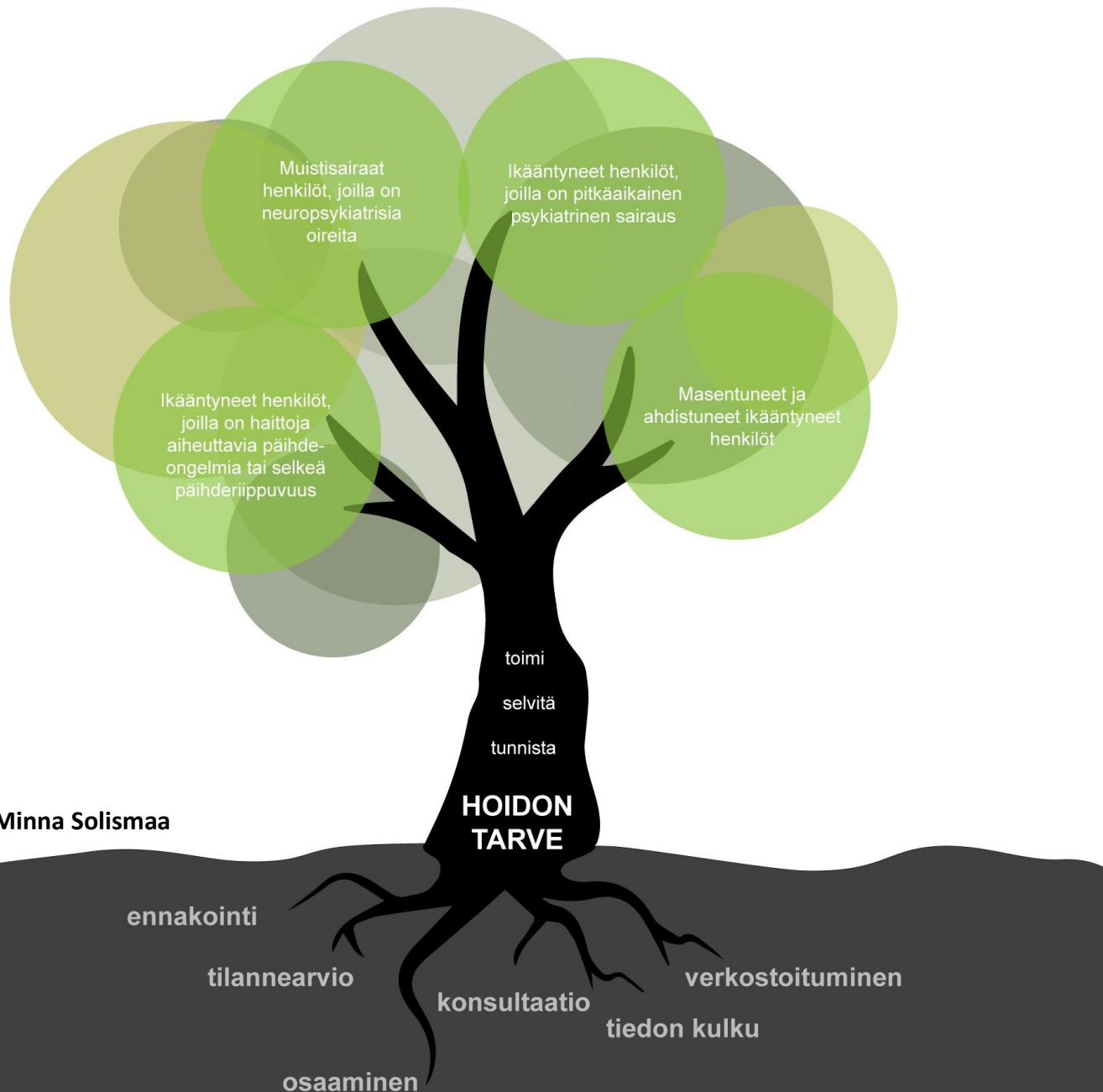

IKÄÄNTYNEIDEN HENKILÖIDEN PSYKIATRIA- JA PÄIHDEPALVELUJEN HOITOPOLKUJA IDÄN PALVELUALUEELLA

1. Ikääntyneet henkilöt, joilla on haittoja aiheuttavia päihdeongelmia tai selkeä päihderiippuvuus
2. Muistisairaat iäkkäät henkilöt, joilla on neuropsykiatrisia oireita
3. Ikääntyneet henkilöt, joilla on pitkäaikainen psykiatrinen sairaus
4. Masentuneet ja ahdistuneet ikääntyneet

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUVUUS

TUNNISTA

Asiakkaan toimintaan ja olemukseen liittyvät asiat

- eristäytyy kotiin
- mielialamuutokset
- hygienian puute
- lääkkeiden epäsäännöllinen käyttö
- puheen puuroutuminen
- vaikeus orientoitua aikaan ja paikkaan, sekava puhe
- kaatumiset, mustelmat
- aliravitsemus
- pyrkii välttämään tiettyjä puheenaiheita
- voi ylikorostaa asioita kuten en tarvitse apua tai pidän kotini siistinä
- vähättelee päihteiden käyttöä, suuttuu kysyttäessä asiasta

Ympäristöön liittyvät asiat

- taloudelliset vaikeudet, maksuhuomautukset, häätöuhka, ulosotto
- tilillä epämääräiset tilisiirrot ja maksut Alkoon tai kauppaan päihteistä
- ystäväpiirin muutokset
- kodin epäsiisteys
- useat huoliviestit
- tyhjät olut- ja muut alkoholitölkit yleensä keittiön alakaapissa

Muistisaira
henkilöt, joilla on
neuropsykiatrisia
oireita

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on haittoja
aiheuttavia päihde-
ongelmia tai selkeä
päihderiippuvuus

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUVUUS

OTA PUHEEKSI

- Emme voi hoitaa vain oiretta/vaivaa, huomioi holistisuus
- Huomioi ihminen ja hänen elämäntarinansa kokonaisuutena
- Luo ensiksi keskusteluyhteys keskustellen kuin tavalliset ihmiset ja pyri herättämään asiakkaan mielenkiinto
- Tilanteen työstäminen vaatii usein aikaa eikä kertatapaaminen riitä
- Rakenna luottamuksellista suhdetta, anna aikaa äläkä painosta
- Useat asiakkaat ovat tyytyväisiä asian puheeksi ottamisesta, työntekijän tulee selvittää asiakkaan päihteiden käyttöön liittyvä muutosvaihe
- Kerro yleisellä tasolla, että päihdeongelmiin on saatavissa hoitoa
- Vältä päihdejargonia. Puhu asioista selkeästi ja ymmärrettävästi sekä kertoen tarkemmin esim. palvelujen sisällöistä.

Muistisairaat henkilöt, joilla on neuropsykiatrisia oireita

Ikääntyneet henkilöt, joilla on haittoja aiheuttavia päihdeongelmia tai selkeää päihderiippuvuus

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUVUUS

SELVITÄ

Elämänkaari ja sosiaalinen anamneesi

- mitä tapahtunut
- työhistoria
- traumat
- arjen sujuminen ja asiakkaan toimintakyky (psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen) kyky huolehtia itsestä ja kodista

Päihteiden käyttö

- onko joku ollut huolissaan
- onko asiakas itse ollut huolissaan
- päihdehistoria
- kuinka paljon käyttää ja mitä
- mitä itse ajattelee päihteiden käytöstään
- mihin päihteidenkäyttö liittyy, onko jokin elämäntilanteeseen liittyvä ongelma ollut ennen päihteiden käyttöä
- päihteidenkäyttöä ennakoivat tekijät
- mitä toiveita asiakkaalla on
- asiakkaan valmius muutokseen, esim. asteikolla 0-8

Muistisairaat henkilöt, joilla on neuropsykiatrisia oireita

Ikääntyneet henkilöt, joilla on haittoja aiheuttavia päihdeongelmia tai selkeää päihderiippuvuus

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUVUUS

SELVITÄ MYÖS

Verkostokartta

- läheiset ja tuttavat
- palvelut nyt ja aiemmin
- kysy lupa konsultoida ja tilata papereita aikaisemmista hoitopaikoista; eläköitymisen syy jne.

Indikaattorit ja niiden tunnistaminen

- Audit, BDI, laboratoriokeet mm. maksan toiminta, terveys- ja hyvinvointi-indikaattorit.
- Mistä saa tietoa: Effica, Pegasos, RAI-CA, Navitas

Muistisairaat henkilöt, joilla on neuropsykiatrisia oireita

Ikääntyneet henkilöt, joilla on haittoja aiheuttavia päihdeongelmia tai selkeää päihderiippuvuus

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUVUUS

AKUUTTI TILANNE (kiireellinen, välittömiä toimenpiteitä vaativa)

Asiakas

- on vaarallinen itselleen ja muille
- on sekava, lähtee hortoilemaan portaisiin
- ei orientoitunut aikaan eikä paikkaan
- fyysiset välittömät hoitoa vaativat tilanteet
- toimi ensiapuhjeiden mukaisesti

Sovitaan asiakkaan hoitoon ja tilanteen järjestämiseen osallistuvien kanssa tavoitteet, keinot, tehtäväjako, aikataulu ja arviointi

MITEN TOIMITAAN

- virka-aikana soita 112
- virka-ajan ulkopuolella soita 112
- kerro tilanteesta omatyöntekijälle, kun akuuttitilanne on hoidettu

Muistisaira
henkilöt, joilla on
neuropsykiatrisia
oireita

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on haittoja
aiheuttavia päihde-
ongelmia tai selkeä
päihderiippuvuus

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUVUUS

SUBAKUUTTI (puolikiireellinen) ja kiireetön tilanne

MITEN TOIMITAAN

- jos asiakkaalla on omatyöntekijä, ota ensisijaisesti yhteyttä häneen
- yhteys tarvittaessa
  - idän asiakasohjaukseen, josta palvelutarpeen arviointi ja esim. gerontologinen sosiaalityö ja kotihoito
  - päihdepalvelujen Jelppi (ent. liikkuva tiimi) konsultaatio → tätä kautta esim. kotikatko
  - VIA-vastaanotolle esim. työntekijän kanssa
  - geriatrian poliklinikka

Sovitaan asiakkaan hoitoon ja tilanteen järjestämiseen osallistuvien kanssa tavoitteet, keinot, tehtäväjako, aikataulu ja arviointi

Muistisaira
henkilöt, joilla on
neuropsykiatrisia
oireita

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on haittoja
aiheuttavia päihde-
ongelmia tai selkeä
päihderiippuvuus

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON HAITTOJA AIHEUTTAVIA PÄIHDEONGELMIA TAI SELKEÄ PÄIHDERIIPPUUUS

JATKOHOITO JA -TOIMENPITEET

Tärkeää on psykososiaalinen tukeminen

- palvelukeskukset
- gerontologinen sosiaalityö
- kotihoito ja sen tukipalvelut
- Pilke-ryhmä
- järjestötoimijat kuten
  - Seniori-Vamos
  - Sininauhasäätiön päiväkeskukset
- asiakkaan lähipiirin huomioinen osana tukemista
- vertainen, voi pyytää

Sovitaan asiakkaan hoitoon ja tilanteen järjestämiseen osallistuvien kanssa tavoitteet, keinot, tehtäväjako, aikataulu ja arviointi

Mistä omainen tai läheinen voi saada tukea

- Päihdepoliklinikka
- Itäinen omaishoidon toimintakeskus
- FinFami Uusimaa
- AL-ANON läheisille
- AAL Alkoholistien aikuiset lapset
- Kuppi nurin –ryhmä omaishoitajaliitolla

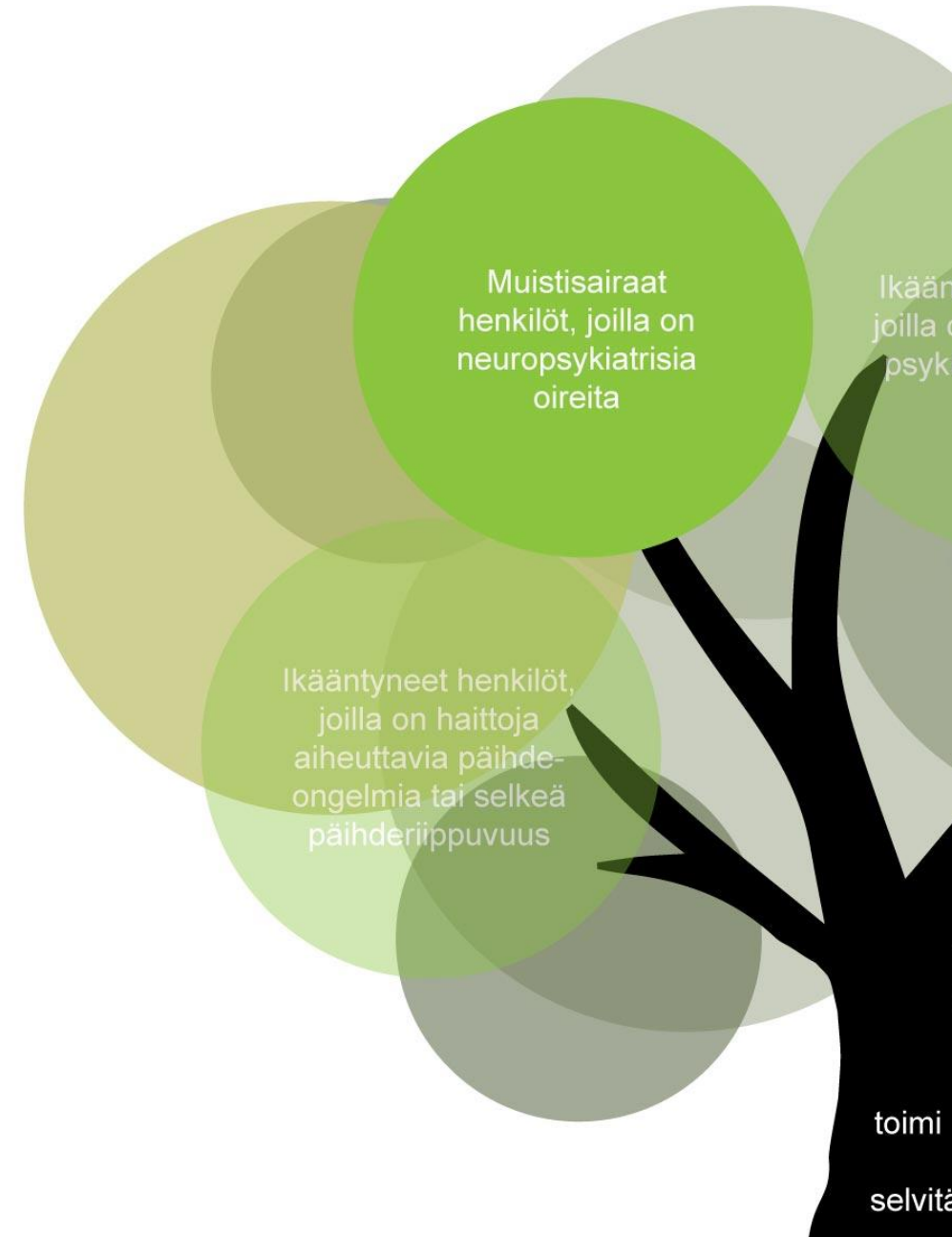
Muistisaira
henkilöt, joilla on
neuropsykiatrisia
oireita

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on haittoja
aiheuttavia päihde-
ongelmia tai selkeä
päihderiippuvuus

MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

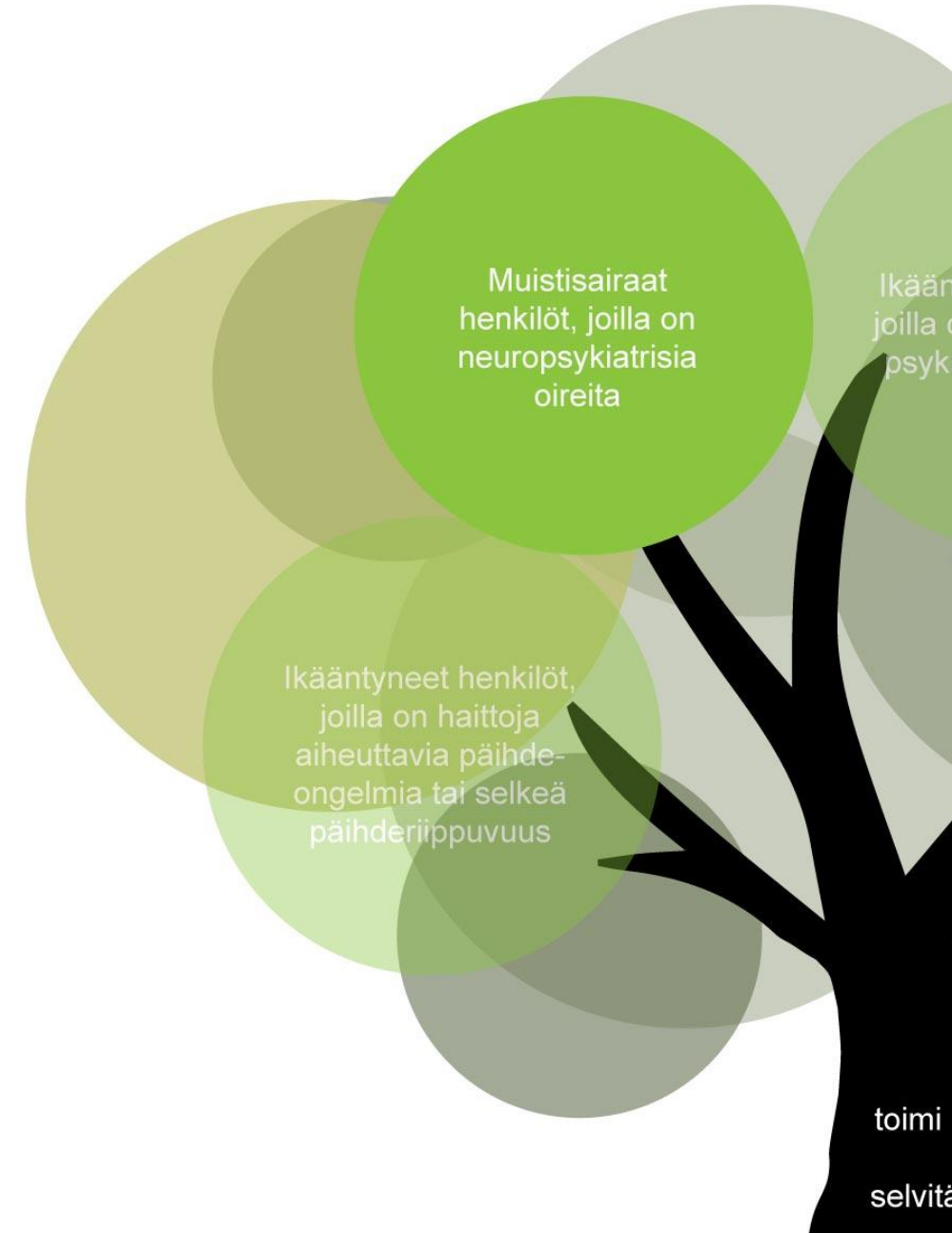
- Lähes kaikki muistisairaat henkilöt kärsivät neuropsykiatrisista oireista jossain sairautensa vaiheessa
- Usein henkilöt peittelevät oireita, eivätkä tunnista hoidon tarvettaan
- Hoitopolku on osa [Muistisairaahan potilaan hoitoketjua](#)

MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

TUNNISTA OIREET

- harhaluulot, aistiharhat, levottomuus (voi johtaa harhailuun), aggressiivisuus, kiihtyneisyys, masennus, ahdistuneisuus, apatia, estottomuus, hyperseksuaalisuus, unirytmien ongelmat, syömisen ongelmat
- Tunnistusmittareita
  - RAI CAP 9/RAP 9
  - [Cohen-Mansfieldin levottomuusasteikko \(CMAI\)](#)

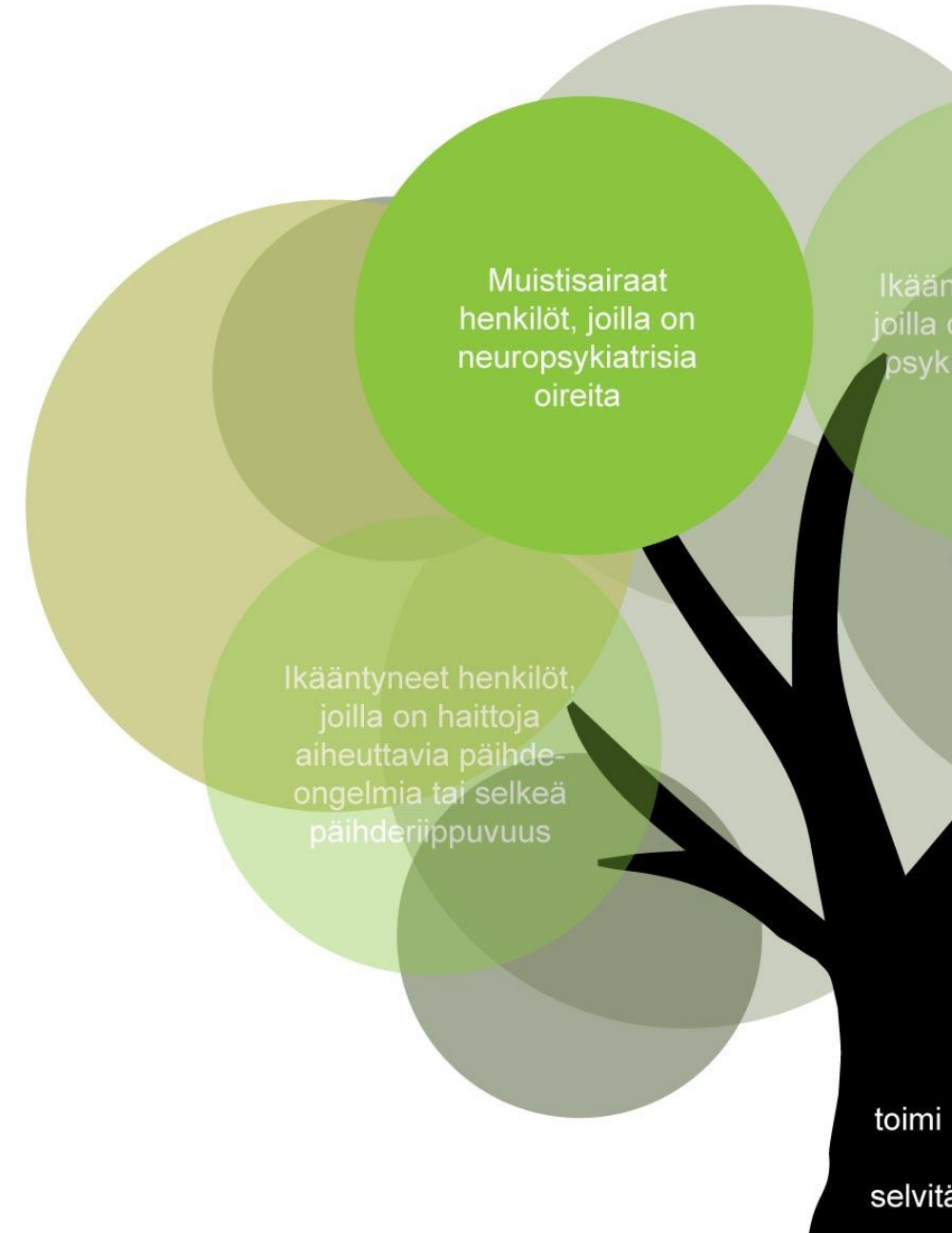
MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

SELVITÄ

Onko oire uusi vai pitkäaikainen?

Laukaisevan syyn selvitys:

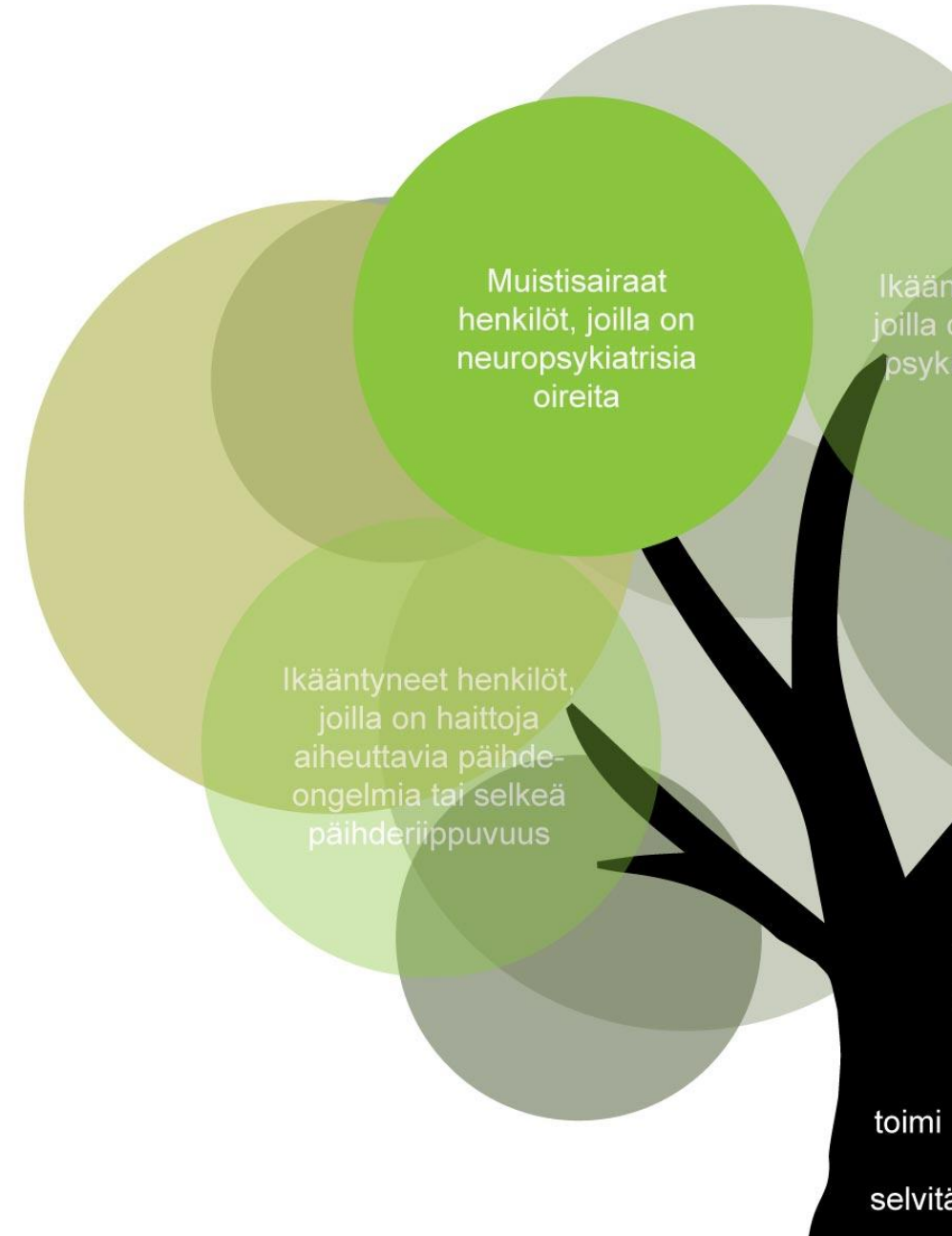
infektio	kuume, oirekuva, tarvittaessa laboratoriotestit
kipu	sijainti, syy, VAS
ummetus	vaikeus, laksatiivit, syy
virtsaaminen	oireet, virtsaretentio?
trauma	
lääkemuutokset	uudet lääkkeet? Lääkärin kokonaisarvio
verenpaine	RR, ortostaattinen koe
ravitsemustilan muutos	paino, MNA, suun terveyden arviointi-lomake
alkoholi, päihteet	AUDIT
masennus	GDS, Cornellin masennusasteikko, RAI:n DRS
hoitajien vaihtuminen	esiintyykö tuttujen hoitajien kanssa, esiintyykö päivätöinnissä?
elämäntilanteen muutos	haastattelu, omaiset

MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

SELVITÄ

- omaisten, läheisten näkemys ([psykologisten oireiden ja käytösmuutosten arviointikyselylomake](#))
- lääkäri
  - lääkityksen arviointi
  - somaattisten syiden poissulkeminen
  - laboratoriotestit
- toimintaterapeutin arviointi soveltuvissa tilanteissa

MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

TOIMINTA AKUUTISSA TILANTEESSA

Esimerkkejä

- yhtäkkinen sekavuustila (deliriumepäily) - tunnistamismittareita [4AT](#), CAM
- henkilö on vaaraksi itselleen tai muille (esim. väkivaltainen, voimakkaan levoton, itsetuhoinen)
- henkilön harhailu

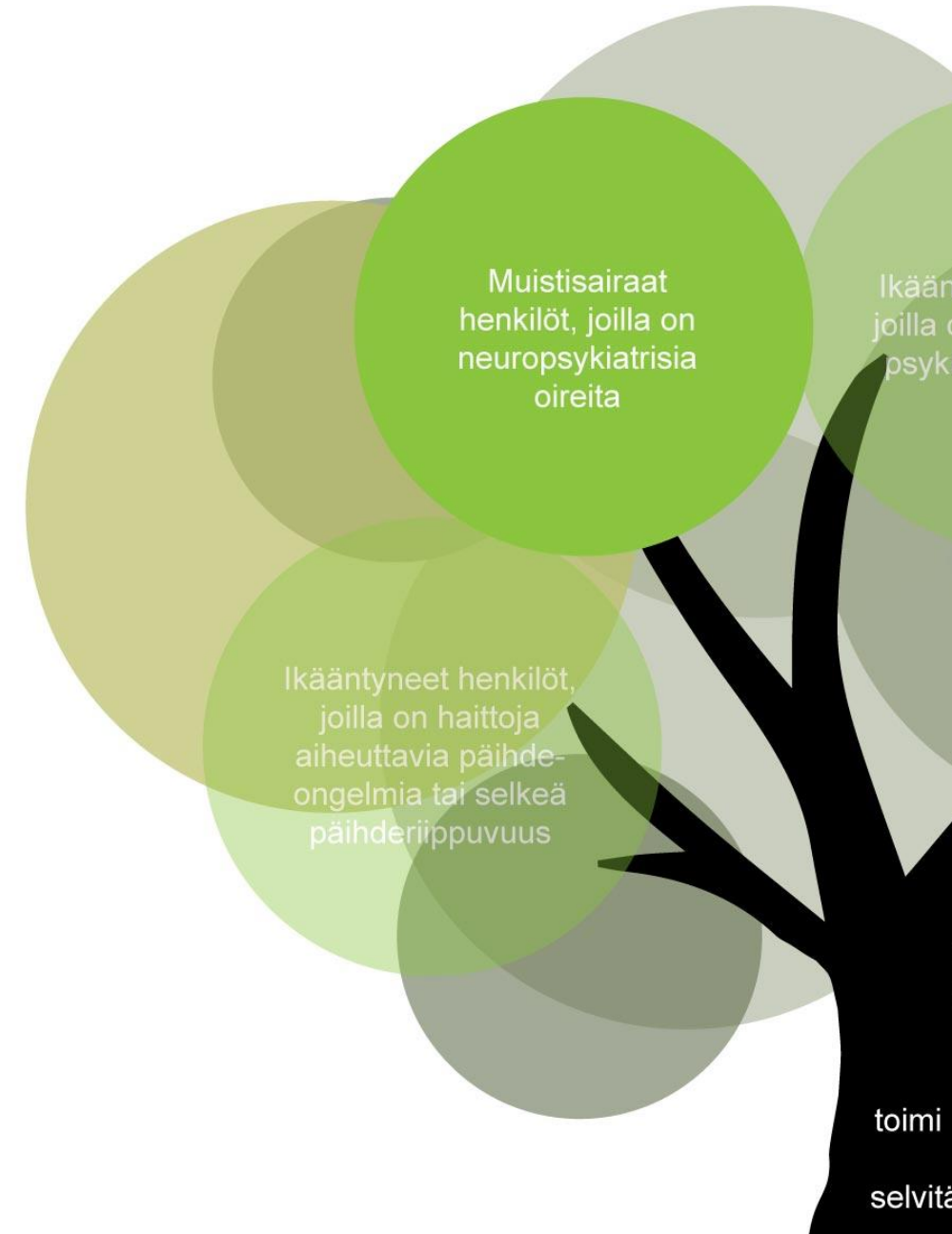
> soitto 112, jos välitön vaara henkilölle itselleen tai muille

Muissa tilanteissa

- **virka-aikana** sairaanhoitajan konsultaatio ja tilanteen selvitys -> hoitavan lääkärin puhelinkonsultaatio, tarvittaessa lähete päivystykseen
- **virka-ajan ulkopuolella** päivystyksen (Malmi tai Haartman) konsultaatio

Jatkohoito: päivystyksestä voidaan henkilö ohjata

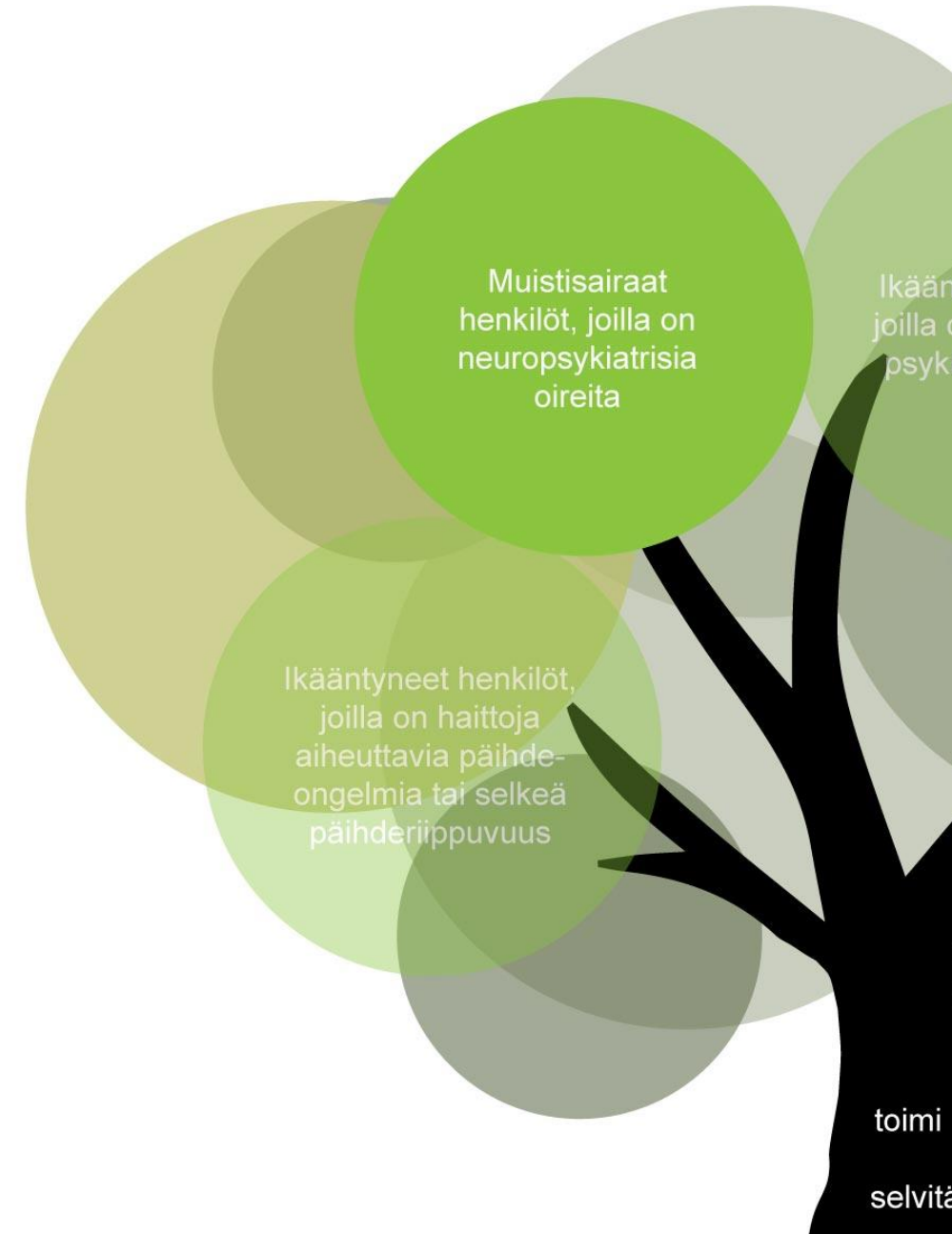
- osastohoitoon kaupunginsairaalaan
- Suursuo 23:lle (psykogeriatrinen kuntoutusosasto) tai
- vaativaa hoitoa tarvitsevat HUS geropsykiatrian osastoille

MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

TOIMINTA SUBAKUUTISSA (PUOLIKIIREELLISESSÄ) TAI KIIREETTÖMÄSSÄ TILANTEESSA

- sairaanhoitajan konsultaatio
- muistihoitajan konsultaatio
- hoitavan lääkärin konsultaatio: geriatrian poliklinikka (jos siellä seurannassa)/kotihoiton lääkäri/terveysaseman lääkäri (siirtoa kotihoiton lääkärin potilaaksi syytä harkita)
- muistikoordinaattorin konsultaatio
- potilaan päivätoimintahenkilökunnan konsultaatio
- omatyöntekijä tai yhteyshenkilö: palvelutarpeen arviointi esim. päivätoiminta, arviointi- ja kuntoutusjakso, lyhytaikaishoidon jaksot
- lääkäri voi tarvittaessa konsultoida geropsykiatriaa tai tehdä lähetteen geropsykialle
- kolmannen sektorin toimintaan ohjaus, esim. Alzheimer-yhdistys

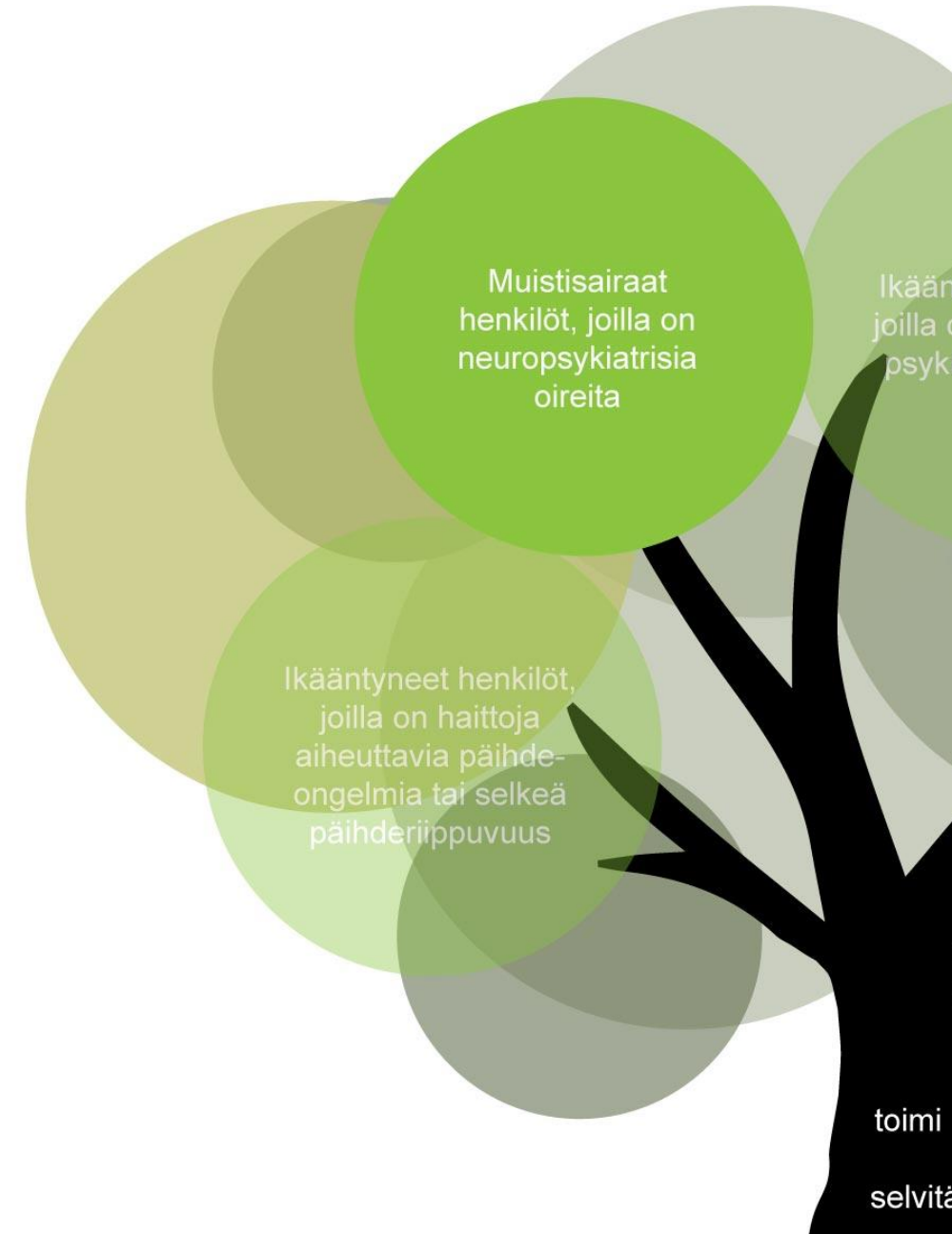
MUISTISAIRAAT IÄKKÄÄT HENKILÖT, JOILLA ON NEUROPSYKIATRISIA OIREITA

OMAISTEN TUKI

- monipuolisten palvelukeskusten vertaistukiryhmät
- geriatrian poliklinikan omaisillat, muistikoordinaattorit
- Omaishoitajien liitto <https://omaishoitajat.fi/>
- Alzheimer-yhdistyksen omaistoiminta
- Muistiliiton muistikummitoiminta <https://www.muistikummit.fi/etusivu>

YHTEYSTIETOJA

- Geriatrian poliklinikka ja muistikoordinaattorit http://helmi.hel.fi/Sote/osastot/sairaala_kuntoutus_ja_hoivapalvelut/kaupunginsairaala/Geriatrian%20poliklinikka/Sivut/default.aspx
- Kotihoidon lääkärit http://helmi.hel.fi/Sote/osastot/sairaala_kuntoutus_ja_hoivapalvelut/kaupunginsairaala/kotihoidonlaakarit/Sivut/default.aspx
- Alzheimer-yhdistys <https://www.muistiliitto.fi/fi/tuki-ja-palvelut/muistiyhdistys-lahellasi/muistiyhdistykset/helsingin-alzheimer-yhdistys-ry>

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

toimi

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUS

TUNNISTA

- käyttäytymisen muutos
- yhteistyökyky
- harhaluulot
- aistiharhat
- levottomuus
- aggressiivisuus
- itsetuhoisuus
- fyysinen kunto
- kyky huolehtia perustarpeista, ravitsemus, hygienia, uni
- onko merkkejä päihteiden käytöstä
- asunnon kunto

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUUS

SELVITÄ

- Kuinka nopeasti tilanne on kehittynyt?
- Onko asiakkaalle tapahtunut jotain erityistä?
- Onko läheisiä, heidän näkemys tilanteesta?
- Onko asiakkaalla sairauden tuntoa, ymmärtääkö tilannettaan?
- Onko ollut psykiatrisia tai somaattisia sairaalahoitoja äskettäin?
- Nykylääkitys ja onko käyttänyt sitä?
- Onko ollut merkkejä muistisairauden kehittymisestä?
- Kuka on hoitava lääkäri, onko ollut kontakteja häneen? Onko hoitava lääkäri terveysasemalla, kotihoidossa vai psykiatrian poliklinikalla? Onko ollut psykiatrian poliklinikkaseurannassa?
- Kuinka kiireellinen tilanne on?

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

toimi

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUUS

TOIMI KIIREELLISYYDEN MUKAAN

AKUUTTI TILANNE

- skitsofreniaan tai harhaluuloisuushäiriöön liittyvä avoin psykoottisuus
- kaksisuuntaisen mielialahäiriön maniajakso
- psykoottinen masennustila
- akuutti itsetuhoisuus
- vahva aggressiivisuus

Tarvitaan lääkärin konsultaatio

- jos lääkäri on terveysasemalla, voi häntä konsultoida tai asiakkaan koettaa saada sinne lähtemään
- kotihoidon asiakkaista voi konsultoida alueen kotihoidon lääkäriä tai viime kädessä kotihoidon apulaislääkäriä. Lääkäri voi tehdä kiireellisen kotikäynnin.
- jos on psykiatrian poliklinikan asiakas, yhteys sinne
- virka-ajan ulkopuolella yhteys psykiatriseen päivystykseen

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

toimi

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUUS

TOIMI KIIREELLISYYDEN MUKAAN

AKUUTTI TILANNE

- Jos asiakkaan arvioidaan tarvitsevan akuuttia hoitointerventiota eikä hän suostu yhteistyöhön, arvioidaan tilannetta ja tahdosta riippumattoman hoidon tarvetta mielenterveyslain pohjalta. (lääkärin tehtävä, hoitajien hyvä tuntee sisältö)
- Mielenterveyslain mukaan henkilö voidaan toimittaa arvioon psykiatriseen sairaalahoitoon (M1-tarkkailulähete), jos lääkäri toteaa, että tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisen edellytykset ovat todennäköisesti olemassa:
  - Henkilö on mielisairas
  - Hän on mielisairautensa vuoksi hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen mielisairauttaan (arviointiperusteena on, voiko asianmukainen hoito lievittää tai parantaa potilaan tilaa tai estää sen vaikeutumista) tai vakavasti vaarantaisi hänen terveyttään tai turvallisuuttaan tai muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta.
  - Mitkään muut mielenterveyspalvelujen vaihtoehdot eivät sovellu käytettäväksi tai ovat riittämättömiä.

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

toimi

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUS

TOIMI KIIREELLISYYDEN MUKAAN

AKUUTTI TILANNE

Virka-aikana

- soitto 112, jos välitön vaara itselle tai muille henkilöille
- muuten yhteys hoitavaan psykiatriin, terveysaseman tai kotihoidon lääkäriin/alueen apulaisylilääkäriin, joka antaa ohjeet

Virka-ajan ulkopuolella

- soitto 112, jos välitön vaara potilaalle tai muille henkilöille
- soitto Malmin psykiatrian päivystykseen, jota kautta ohjeet

Jatkohoito ja -toimenpiteet

- arvio psykiatrisessa päivystyksessä
- hoito psykiatrisessa sairaalassa (Aurora, HUS geropsykiatria)

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

toimi

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUUS

TOIMI KIIREELLISYYDEN MUKAAN SUBAKUUTTI (PUOLIKIIREELLINEN) JA KIIREETÖN TILANNE

- Asiakkaan kanssa päästään kontaktiin ja keskustelemaan
- Suostuu aluksi päivittäiseen valvottuun lääkkeiden ottoon ja tilannearvioon
- On lääkärikontakti konsultoitavissa ja samoin lääkrillä mahdollisuus konsultoida psykiatria
- Asiakkaan huolenpito ja turvallisuus toteutuu

Toimenpiteet ja toimijat

- Mikäli on psykiatrian poliklinikan asiakas, yhteys sinne muuttuneesta tilanteesta
- Oman terveysaseman tai kotihoidon lääkärin konsultaatio, viime kädessä alueen kotihoidon apulaisylilääkäri antaa konsultaatioapua kotihoidon asiakkaille
- Tarvittaessa hoitava lääkäri voi konsultoida psykiatria ensilinjan palveluista
- Liikkuvaa konsultaatiotiimiä voidaan kysyä arvioimaan tilannetta hoitavan tahon kanssa
- Ohjaus monipuolisten palvelukeskusten avoimeen toimintaan
- Seniori-info antaa neuvontaa sosiaalihuollon palveluissa ja alueelliset asiakasohjaustiimit voivat tehdä/päivittää palvelutarpeen arvion
- Alueen gerontologinen sosiaalityö geso (asiakasohjauksen kautta) voi tehdä jalkautuvaa työtä kotona

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

toimi

IKÄÄNTYNEET HENKILÖT, JOILLA ON PITKÄAIKAINEN PSYKIATRINEN SAIRAUUS

MISTÄ OMAINEN/LÄHEINEN VOI SAADA TUKEA

- Omaiset mielenterveystyön tukena FinFami ry
- Seniori-Vamos, etsivää ja osallistavaa vanhustyötä Vuosaassa sekä Kinaporin lähialueella, ammatillinen tuki + vapaaehtoisia: <https://www.hdl.fi/tukea-ja-toimintaa/ikaihmisille/seniori-vamos/>
- Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami: <https://finfami.fi>
- Suomen Mielenterveysseura: itsemurhien ehkäisykeskus (SOS-kriisikeskus) [https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kasvokkain/itsemurhien-ehkäisykeskus](https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kasvokkain/itsemurhien-ehkaisykeskus)
- kriisipuhelin [https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin-apua-elämän-kriiseihin](https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin-apua-elaman-kriiseihin)
- HelsinkiMissio: vapaaehtoisia yksinäisille ikääntyneille <https://www.helsinkimissio.fi>
- Alueen seurakunta- ja diakoniatyöntekijät (tekevät kotikäyntejä)

MASENTUNEET JA AHDISTUNEET IKÄÄNTYNEET

Mielialaoireilu, erityisesti masentuneisuus ja ahdistuneisuus, on varsin tavanomaista paitsi koko väestön tasolla, erityisesti ikäihmisillä, joiden toimintakyky ja kokemus omasta pärjäämisestä väistämättä heikkenevät iän, menetysten, yksinäisyyden, sairastelun yms. myötä.

Oikea-aikainen puuttuminen saattaa auttaa ehkäisemään oireiden pahenemisen vaikeasteisen sairauden asteelle.

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

MASENTUNEET JA AHDISTUNEET IKÄÄNTYNEET

TUNNISTA

- masentunut mieliala, mielihyvän ja mielenkiinnon menetys, uupumus, itseluottamuksen tai itsearvostuksen menetys, kohtuuton itsekritiikki tai perusteeton syyllisyyden tunne, toistuvat kuolemaan tai itsetuhoon liittyvät ajatukset tai itsetuhoinen käytös, aloitekyvyttömyys, päättämättömyyden tai keskittymiskyvyttömyyden tunne, psykomotorinen hidastuneisuus tai kiihtyneisyys, unihäiriö, ruokahalun ja painon muutos.
- Tunnistusmittareita: GDS 15, MMSE, CERAD, RAI:n DRS-masennusmittari, Cornellin masennusseula, BAI (ahdistuneisuus)
- Usein potilas ei itse tunnista masentunutta mielialaa eikä hahmota kärsimystään depressioksi. Oirekriteerien läpikäyminen jäsentää myös potilaan kokemusmaailmaa.
- Psykoottisessa depressiossa potilaan todellisuudentaju on häiriintynyt. Epärealistinen pessimismi voi olla harhaluulon asteista. Potilas voi myös olla puhumaton tai eristäytynyt eikä ehkä huolehdi itsestään.

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

MASENTUNEET JA AHDISTUNEET IKÄÄNTYNEET

SELVITÄ

- Onko oire uusi vai pitkäaikainen? Laukaisevan syyn selvitys
  - laukaisevana tekijänä on usein psykososiaalinen stressi, masennustila alkaa usein kielteisen elämänmuutoksen jälkeen (läheisen kuolema, ero, lasten etääntyminen, oma sairastelu, taloudelliset vaikeudet, elämän kaventuminen)
  - omaisten, läheisten ja hoitavan henkilöstön haastattelu voi antaa lisävalaistusta oirekuvaan ja sen muutoksiin
  - hoitavan lääkärin arvio (selvitä ensin onko lääkäri terveysasemalta vai kotihoidosta), lääkityksen arviointi ja elimellisten syiden mahdolliset yhteydet
- Lisäksi selvitettävä onko ohessa/taustalla
  - mahdollinen alkava muistisairaus
  - alkoholin/lääkkeiden liikkakäyttö

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

MASENTUNEET JA AHDISTUNEET IKÄÄNTYNEET

TOIMINTA akuutissa tilanteessa

- Jos henkilö on itsetuhoinen tai psykoottinen, niin toimitaan välittömästi
- Virka-aikana yhteys hoitavaan lääkäriin (terveysasema/kotihoito), tämä tekee tarvittaessa lähetteen päivystykseen
- Virka-ajan ulkopuolella päivystyksen konsultaatio
- Soita 112
- Kerro tilanteesta omatyöntekijällä, kun akuuttitilanne on hoidettu

Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

MASENTUNEET JA AHDISTUNEET IKÄÄNTYNEET

TOIMINTA subakuutissa (puolikiireellisessä) tai kiireettömässä tilanteessa

Hoidon järjestäminen

- Oma terveysasema, lääkärin tekemä lääketieteellinen arvio, diagnoosi ja hoidon aloitus
- Terveysasemalla järjestetään hoidon seuranta ja psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanottokäynnit
- Vaihtoehtoisesti (jos asiakas ei kykene poistumaan kotoa) -> Seniori-info ja alueellinen asiakasohjaustiimi (asiakasohjaus nimeää omatyöntekijän)
- Jos asiakkaalla on omatyöntekijä, ota yhteyttä häneen
- Kotihoidon lääkärin käynti ja arvio
- Tarvittaessa psykiatrinen konsultaatio (psykiatrian ensilinjan liikkuvat konsultaatiotyöryhmät)
- Jos herää muistisairausepäily masennuksen taustalla, niin tarvittaessa oman terveysaseman muistihoitajalle ja sitä kautta lääkärin arvioon ja lähete Laakson geriatrian poliklinikalle
- Tarvittaessa sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja (asiakasohjaus tai geso) toimintaterapeutti
- Ohjaus monipuolisen palvelukeskuksen toimintaan tai muuhun vastaavaan, esim. kolmannen sektorin toimijat

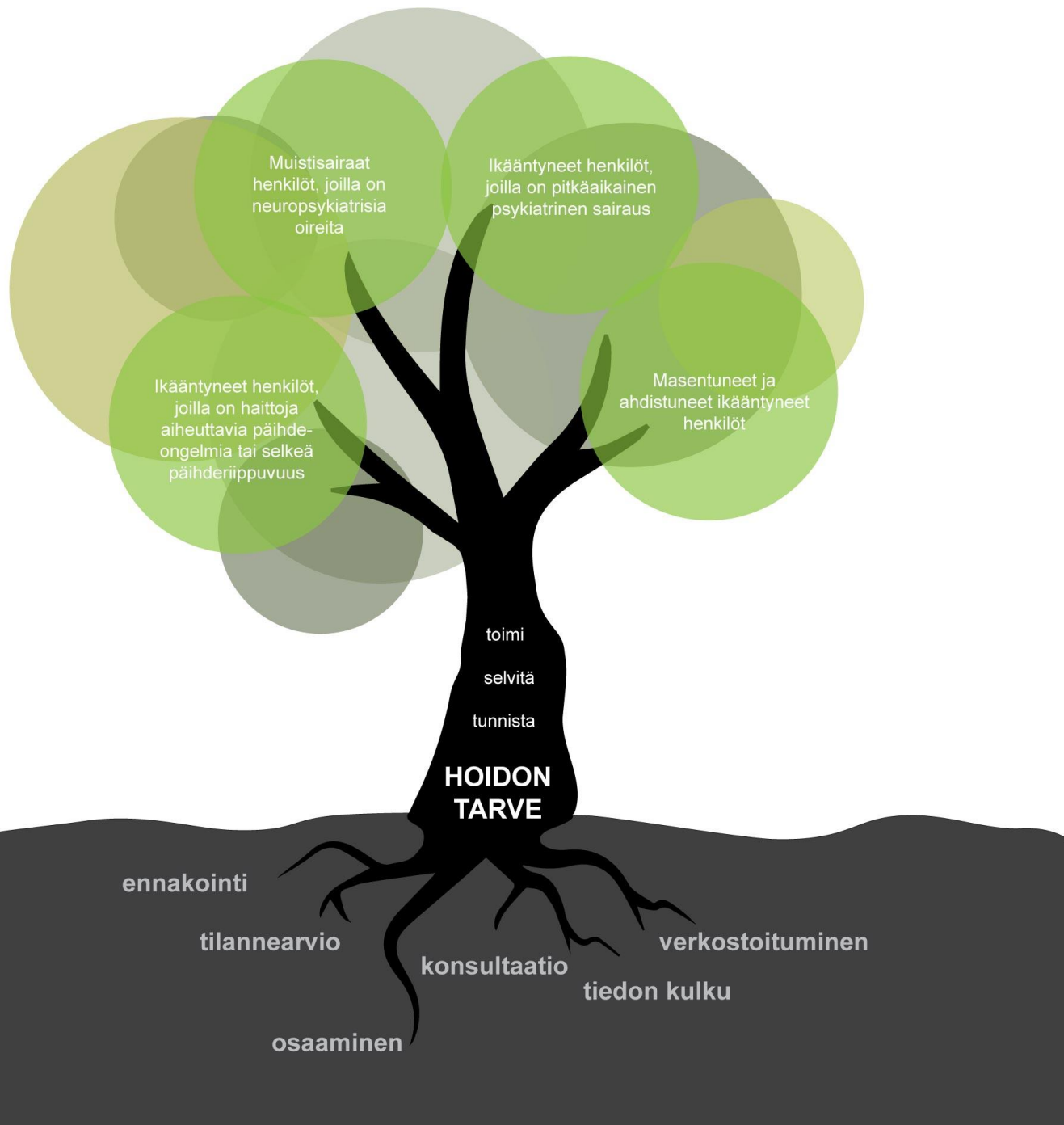
Ikääntyneet henkilöt,
joilla on pitkäaikainen
psykiatrinen sairaus

Masentuneet ja
ahdistuneet ikääntyneet
henkilöt

MASENTUNEET JA AHDISTUNEET IKÄÄNTYNEET

Omaisten tuki

- monipuolisten palvelukeskusten vertaistukiryhmät
- geriatrian poliklinikan omaisillat, muistikoordinaattorit
- Omaiset mielenterveystyön tukena, FinFami ry
- Helsingin Alzheimer-yhdistys
- Pääkaupunkiseudun omaishoitajat 040 5332710 ma-to 9-11 ja 12-15
- vapaaehtoiset eri järjestöissä ym.
- Seniori-Vamos, etsivää ja osallistavaa vanhustyötä Vuosaarella sekä Kinaporin lähialueella, ammatillinen tuki + vapaaehtoisia: <https://www.hdl.fi/tukea-ja-toimintaa/ikaihmisille/seniori-vamos/>
- Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami: <https://finfami.fi>
- Suomen Mielenterveysseura: itsemurhien ehkäisykeskus (SOS-kriisikeskus) [https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kasvokkain/itsemurhien-ehkäisykeskus](https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kasvokkain/itsemurhien-ehkaisykeskus)
- kriisipuhelin [https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin-apua-elämän-kriiseihin](https://www.mielenterveysseura.fi/fi/tukea-ja-apua/kriisipuhelin-apua-elaman-kriiseihin)
- HelsinkiMissio: vapaaehtoisia yksinäisille ikääntyneille <https://www.helsinkimissio.fi>
- Alueen seurakunta- ja diakoniatyöntekijät (tekevät myös kotikäyntejä)

Työ jatkuu idästä
koko kaupunkiin